

การคุ้มครองสิทธิและรักษาสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ประจำปี พ.ศ. 2558

การคุ้มครองสิทธิและรักษาสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กิจกรรมงานวิจัยและพัฒนา เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ โครงสร้างพื้นฐานของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคลากร เครื่องมือ และความรู้ ความชำนาญของบุคลากรภายในประเทศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ ความสำเร็จของประเทศกำลังพัฒนา มิได้จำกัดอยู่เพียงแต่การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้วเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการ ใช้งาน และสามารถนำเทคโนโลยีนั้นสามารถปรับเปลี่ยนใช้งานได้ตามบริบทของประเทศได้ อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถทำกิจกรรมวิจัยและพัฒนาให้เทคโนโลยีที่ได้รับมานั้นให้ก้าว หน้าสูงขึ้นไปด้วย

ปัจจุบันเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยต่างๆ และหน่วยงานที่มีภารกิจในการสนับสนุนทุนวิจัย หรือที่เรียกว่า Granting Agency ของประเทศไทย เริ่มให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยเริ่มที่จะก่อตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเป็นของตนเอง อีกทั้งยังมีความพยายามผลักดันให้มีการนำผลงานที่ได้จากการวิจัยในเชิง วิชาการออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

1. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับคณาจารย์และนักวิจัยของวิทยาลัยเชียงรายเกี่ยวกับสิทธิ และการคุ้มครองสิทธิ ในการสร้างผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์
- 2) เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ และรักษาสิทธิประโยชน์จากงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

2. ความหมาย

สิทธิ หมายถึง สิทธิ ในผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยเป็นสิทธิที่ชอบธรรมตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการถือครองสิทธิตามที่ข้อตกลงกำหนด

การคุ้มครองสิทธิ หมายถึง การปกป้องการละเมิดสิทธิ ในผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. หลักการและเหตุผล

กิจกรรมวิจัยและพัฒนา เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศและโครงสร้างพื้นฐานของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคลากร เครื่องมือ และความรู้ความชำนาญของบุคลากรภายในประเทศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีภารกิจในด้านการวิจัย และการสร้างผลงานสร้างสรรค์ จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมวิจัยและพัฒนามากขึ้น โดยกำหนดหน่วยงาน ผู้รับผิดชอบทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและพยายามผลักดันให้มีการนำผลงานที่ได้จากการวิจัยในเชิงวิชาการออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

4. นิยามและลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (สมิตาภัสร์ จิตรแจ้ง, 2550)

ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) หมายความถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น (invention) การออกแบบ (design) โดยแท้ที่จริงแล้วทรัพย์สินทางปัญญาเป็น “ทรัพย์สิน” ประเภทหนึ่ง โดยธรรมชาติของทรัพย์สินแล้ว ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินโดยอ้อมมีสิทธิตามกฎหมายในทรัพย์สินนั้นของตน ซึ่งอาจได้แก่ สิทธิในการใช้ประโยชน์ สิทธิในการหวงกั้นไม่ให้บุคคลอื่นมาใช้ประโยชน์หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับลักษณะที่มีเจตนาไม่บริสุทธิ์ต่อทรัพย์สินดังกล่าว ดังนั้น โดยความหมายในแง่ของกฎหมายแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) จึงให้ความสำคัญที่ตัวสิทธิอันเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ทางความคิดมากกว่าจะหมายถึงผลิตภัณฑ์หรือวัตถุที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้น

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ที่ผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิในการใช้ประโยชน์แก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การทำซ้ำ การดัดแปลง และการนำงานออกเผยแพร่สู่สาธารณะ และยังสามารถใช้ดำเนินการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่นๆ เช่น การโอนสิทธิ (Assignment) หรือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ที่จะกำหนดและขอบเขตแห่งสิทธิไว้เพื่อรองรับ

นอกจากนี้ หน้าที่อันสำคัญของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ก็คือ เป็นเครื่องมือเพื่อยับยั้งการกระทำใดๆ ของบุคคลอื่นที่ปราศจากสิทธิตามกฎหมายไม่ให้เกิดการลอกเลียนหรือการเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรมจากการกระทำเพื่อมุ่งที่จะนำงานสร้างสรรค์นั้นออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละแขนงยังได้กำหนดลักษณะของการเยียวยาแก้ไข (Remedies) จากการกระทำที่ไม่สุจริตเหล่านั้น อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละแขนงนั้นด้วย

5. ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ทรัพย์สินทางปัญญาถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะธรรมชาติของผลงานสร้างสรรค์ คือ ลิขสิทธิ์แขนงหนึ่ง และทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมแขนงหนึ่ง

1. ลิขสิทธิ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ในแผนกวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรมงาน ภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ งานสิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย ลิขสิทธิ์นั้น เพื่อสนับสนุนและคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Author) ผลงาน หรือที่เรียกว่า “ธรรมสิทธิ (moral right)” ของผู้สร้างสรรค์ และกฎหมายลิขสิทธิ์ จะให้ความคุ้มครองก็ต่อเมื่อเป็นงานประเภทที่ได้รับ การบัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น ซึ่งในประเทศไทยกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในกรณีนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ ในงานประเภทต่างๆ อันกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีลิขสิทธิ์

2. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ได้แก่ สิทธิบัตร (patent) แบบผังภูมิวงจรรวม (Layout-Designs of Integrated Circuit) เครื่องหมายการค้า (trademark) ความลับทางการค้า (trade secret) ชื่อทางการค้า (trade name) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (geographical indications) โดยลักษณะของทรัพย์สินทาง อุตสาหกรรมจะมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น การออกแบบ ผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในส่วนของกฎหมายที่คุ้มครองทรัพย์สินทาง อุตสาหกรรม มีหลายฉบับ ได้แก่

- 2.1 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 อันให้ความคุ้มครอง สิทธิในการประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์
- 2.2 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ให้ความคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้า และเครื่องหมายบริการ
- 2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในพันธุ์พืชที่ได้ทำ การปรับปรุงหรือพัฒนาพันธุ์อันจนได้พันธุ์พืชใหม่
- 2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ.2545 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิใน ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือถูกเก็บรักษาไว้โดยเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
- 2.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในการ ใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ ที่บ่งบอกที่มาของสินค้าและ ชื่อเสียงของแหล่งที่มานั้น

6. แนวทางการคุ้มครองสิทธิ และสิทธิประโยชน์

- 1) คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับเจ้าของผลงานร่วมกันจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด
- 2) งบประมาณที่เกิดขึ้นจากการกระทำใดๆ เพื่อการคุ้มครองสิทธิ ให้ใช้งบประมาณพัฒนาบุคลากร หรือ งบประมาณอื่น ตามที่อธิการบดีเห็นสมควร โดยการพิจารณาอนุมัติงบประมาณให้ใช้ดุลพินิจของผู้บริหารเป็นที่สุด
- 3) สิทธิประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะต้องหักเข้าส่วนกลางของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่รายตามหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
- 4) แนวปฏิบัติอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ให้อยู่ในดุลพินิจของอธิการบดี การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ และงานสร้างสรรค์ได้แก่
  - (1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง
  - (2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน
  - (3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว
  - (4) แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน
  - (5) จัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อื่นในทางการค้า
  - (6) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์
  - (7) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ “มาตรา 32 การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์ เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำดังต่อไปนี้

- (1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัว หรือญาติสนิท
- (3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในงานนั้น
- (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในงานนั้น
- (5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาล หรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว
- (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

- (7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
- (8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

มาตรา 33 การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในงานนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง มาตรา 34 การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากการทำซ้ำนั้นมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น
- (2) การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

มาตรา 35 การกระทำแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่งในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) วิจัยหรือศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์
- (2) ใช้เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น
- (3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงาน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น
- (4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น
- (5) ทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในจำนวนที่สมควร โดยบุคคลผู้ซึ่งได้ซื้อหรือได้รับโปรแกรมนั้นมาจากบุคคลอื่นโดยถูกต้อง เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษา หรือป้องกันการสูญหาย
- (6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว
- (7) นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ
- (8) ดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีที่จำเป็นแก่การใช้
- (9) จัดทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บรักษาไว้สำหรับการอ้างอิง หรือค้นคว้าเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน

7. ขั้นตอนการขอการคุ้มครองสิทธิและสิทธิประโยชน์

- 1) เสนอโครงการแนวทางการคุ้มครองสิทธิ% และสิทธิประโยชน์ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้บริหารพิจารณา โดยแนบเอกสารประกอบการคุ้มครอง สัญญา ผลงาน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) ผู้บริหารพิจารณา
- 3) ดำเนินการและเบิกจ่ายงบประมาณ
- 4) เสนอผลงานต่อผู้บริหาร

ระบบและกลไกเพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

1. กลไกเพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้วางกลไกในการคุ้มครองสิทธิงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนการเจรจาต่อรอง ทำข้อตกลง ให้แก่อาจารย์ นักวิจัย และสถาบัน ในการเจรจาเชิงธุรกิจหรือการซื้อขายผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ตลอดจนสนับสนุนให้การเจรจาเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางธุรกิจใดๆ ที่เกิดจากผลของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2. ระบบเพื่อช่วยในการคุ้มครองสิทธิงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

